

Yıl/Year:2 Sempozyum Özel Sayısı / Special Issue of The Symposium,

Kasım/November, 2021, s. 53-63

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date

Yayın Geliř Tarihi:24-09-2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

Yayınlanma Tarihi:30-11-2021

ISSN: 2757-6000

Dr. Öğr. Üyesi. Melek Şahindokuyucu

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi

meleksd@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-2500-4588

Ayşe Çevirgen

Bolu Bilim ve Sanat Merkezi

bago_1964@hotmail.com

DEYİMLERE DOKUNUYORUM

Özet

Bu araştırmada, dilimizde anlatıma akıcılık katan somut örneklerle somut ifadelerin anlatıldığı deyimlerimizin öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler tarafından anlaşılmasında bazı zorluklar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda kültürümüzün bir parçası olan deyimlerimizin yerli yerinde kullanılması ve anlaşılması, öğrencilerin çevresiyle iletişimi ve dil gelişimi ve için ayrı bir önem taşımaktadır. Yapılan araştırmada deyimlerin öğrenilmesinde düz anlatım tekniklerinin bir süre sonra hafızadan silindiği fakat karikatür, drama, gösteri vb. tekniklerin daha çok başarı sağladığı görülmüştür. Araştırma yapılırken bu çalışmaya benzer bir çalışma olmaması ve çalışmada sanat aracılığıyla öğrenmenin etkili olacağı düşünöncesinden hareketle tel, kâğıt hamuru ve sanat kilinden her bir deyimın heykelinin yapılmasının öğrencilerin dikkatini çekeceği ve deyimlerin görsel etkiyle hafızada kalıcı olacağı düşünölmüştür. Deyimlerin akılda kalıcılığının sağlanması için Hacivat Karagöz gölge oyunundan yararlanılarak oluşturulan diyaloglarda deyimler kullanılmıştır. Hazırlanan anket soruları, Bolu ilinde öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin bulunduğu bir özel eğitim merkezinde 25 öğrenciye ön test olarak uygulanmıştır. Sonrasında deyimlerimiz deyim bebekleri ile anlatılmış Hacivat Karagöz gölge oyununda içinde deyimlerin içinde bulunduğu diyaloglardan oluşan bir gösteri yapılmıştır. Deyimlerin kalıcılığını ölçmek amacıyla aynı öğrenci grubuna 15 gün sonra yapmış olduğumuz son testte deyim bebeklerinin hafızada kalıcılığı arttırdığı gözlenmiştir. Ön test ve son test sonuçları analiz edilmiştir. Analiz kısmında verilerin Microsoft Excel programı kullanılarak hesaplamaları yapılmış, frekans (f) ve (%) dağılımlarına ait tablolar oluşturulmuş,

ardından elde edilen veriler yorumlanmaya çalışılmıştır. Yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunda deyimlerin öğretilmesinde deyim heykellerinin öğrenmede etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Deyim, Heykel, Özel Eğitim

I TOUCH IDIOMS

Abstract

In this research, it was revealed that our idioms, in which concrete expressions with abstract meanings that add fluency to our language, have difficulties in being understood by students with learning difficulties. At the same time, the proper use and understanding of our idioms, which are a part of our culture, is of particular importance for students' language development and communication. In the research, it was found that direct expression techniques are erased from memory after a while in learning idioms, but cartoons, dramas, demonstrations, etc. techniques were found to be more successful. While conducting the research, it was thought that making sculptures of each idiom out of wire, pulp and art clay would attract the attention of the students and the idioms would be permanent in the memory with a visual effect, considering that there was no study similar to this study and that learning through art would be effective in the study. In order to increase the memorability of the idioms, idioms were used in the dialogues by making use of the Hacivat Karagöz shadow play. The prepared questionnaire questions were administered to 25 students in a special education center in Bolu, where students with learning difficulties were present. Afterwards, our idioms were explained with idiom dolls and a show consisting of the dialogues in the Hacivat Karagöz shadow play was performed. In order to measure the permanence of the idioms, it was observed that the idioms increased the permanence of the babies in the post-test, which we conducted after 15 days with the same student group. Pre-test and post-test results were analyzed. In the analysis part, the calculations of the data were made using Microsoft Excel program, the tables of the frequency (f) and (%) distributions were created, and then the obtained data were tried to be interpreted. As a result of the analyzes and evaluations, it has been seen that idiom babies are effective in teaching idioms.

Keywords: Idiom, sculpt, Special Education

AMAÇ

Çalışmamızın diğer çalışmalardan ayrılan yönü tüm duylara hitap ederek öğrenmenin daha kalıcı olmasını amaçlaması ve sanatın öğretme gücünü kullanarak öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere deyimlerin heykeller yoluyla somutlaştırılarak öğretilmesini sağlamaktır.

Anlatılmak istenen olay ve durumlar deyimlerle daha güçlü ve akıcı bir şekilde aktarılabilir. Bir dili etkili kullanabilmek için deyimlerin öğrenilmesi gerekmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin soyut anlatıma sahip olan deyimleri anlamakta güçlük çektikleri söylenebilir. Öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin sosyal çevresi ile daha iyi iletişim kurabilmesi ve dil becerilerinin gelişmesi amacıyla deyimlerin anlamlarını anlatan deyim bebekleri (heykel) kullanılarak hafızada kalıcılığı kuvvetlendirilebilir. Yapılan araştırmada deyimlerle ilgili birçok öğretme yönteminin uygulandığını fakat üç boyutlu bir çalışmanın yapılmamış olduğu tespit edilmiştir. Tel, seramik hamuru, sanat kili ve kâğıt hamurundan yapılan deyim

bebeklerinin görsel hafızayı kuvvetlendirerek araştırma için seçilen deyimlerin öğrenilmesinde olumlu etkisinin olacağını ifade edilebilir.

GİRİŞ

Deyimlerin öğretilmesinde geleneksel öğretim yöntemleri ile farklı yöntemlerin kıyaslandığı çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; karikatürlerin kullanılması (Mürsel, 2009), yaratıcı drama yönteminin kullanılması (Şenol, 2011), gösteri tekniğinin kullanılmasıdır (Yaman ve Gülcan, 2009) gibi bazı çalışmaları örnek verebiliriz. Her bir çalışmada geleneksel yöntemlerin aksine uygulanan yeni yöntemlerin deyimleri öğretmede daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşitsel veya yazılı olarak öğrenmenin yanı sıra resimler, hikâyeler, figürler vb. yöntemler ile desteklenen öğrenme biçimleri, ezberleme yönteminin bir adım ötesine geçebilmektedir. “Düz anlatım yöntemiyle deyimleri ve anlamlarını vermenin etkili ve kalıcı öğretim gerçekleştirmek için yeterli olmadığı ortadadır. Öğretim sürecinde bu yöntemle edinilen bilgiler anlam oluşturmaktan uzak ve sadece kısa süreli bellekte yer tutabilmektedir. Ezberletildiğinde ise sadece yakın gelecekte hatırlanabilmekte fakat uzun vadede silinip yok olmaktadır” (Mete, 2014: 114).

Araştırma sırasında deyimler sözlüğü incelenmiş ve öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere uygun olabileceği düşünülen ve proje öğrencilerinin seçmiş olduğu 10 ayrı deyim (bel bağlamak, çantada keklik, iki ayağı bir pabuçta, bağına taş basmak, eli kulağında, etekleri zil çalmak, sarı çizmeli Mehmet ağa, bağına taş basmak, küplere binmek, kalbi kırılmak) belirlenmiştir. Akademik kaynaklarda bir kültüre ait iletişim açısından vazgeçilmez olan deyimlerin önemi ve öğrenilmesi gerekliliği üzerinde durulur. Çalışmamız sayesinde öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin deyimlerin kullanım amaçlarını ve içerdiği anlamları daha iyi öğrenecekleri düşünülmektedir.

Araştırmada deyimlerin soyut ifadeler barındırması, anlamlarının öğrenilmesini zorlaştırdığı düşüncesinden yola çıkılarak bu durumun öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için daha zor olduğu fikri araştırma problemimizi belirlerken etkili olmuştur. Yararlandığımız kaynaklara göre geleneksel öğretim yöntemlerinin dışına çıkılarak yapılan çalışmalarda karikatürlerin, şarkıların, gösteri tekniği, drama ve hikâyeleme yöntemlerinin kullanılması ile geleneksel öğretim yöntemlerinin dışına çıkılarak yapılan çalışmalardan daha başarılı olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da görsel etkinin hafızada daha kalıcı olacağı düşüncesiyle deyim bebeklerinin bilginin kalıcılığını destekleyeceği düşünülmüş, araştırma konusu için uzman görüşleri alınarak hazırlanan ön test ve son test anket soruları öğrencilere uygulanmış ve analizleri yapılmıştır.

YÖNTEM

Çalışmada öncelikle öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin soyut kavramları öğrenirken zorlandıkları ve Türkçede sık kullanılan deyimlerin soyut ifadelerle

anlatımından kaynaklanan birtakım zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ardından deyimlerin öğretiminde uygulanan yöntem ve teknikler araştırılmıştır. Deyimlerin öğretiminde karikatür, yaratıcı drama, gösteri tekniği, hikâye ve resimlerin kullanılması ile hikâyeleme yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu yöntemlerin betimleyici anlatımdan daha etkili olduğu görülmüştür. Çalışmada görsel sanatların anlatım gücünden yararlanarak yapılan küçük deyim heykellerinin bu fikri destekleyeceği ve öğrenmede etkili olacağı düşünülmüştür. Bu amaçla deyim heykellerinin tel iskeletleri deyim formuna göre hazırlanmıştır. Heykellerde kullanılacak olan kâğıt hamuru, tutkal, ve nişasta ile yoğrularak oluşturulmuştur. Hazırlanan teller kâğıt bant ile sarılıp vücut formları oluşturularak kâğıt hamuru ile kaplanmıştır. Kuruyan kâğıt hamurlarının üzerine sanat kili ile deyimlerin anlamları deyimlere uygun kıyafetler yapılarak yüz, ağız, saç detayları eklenmiştir. Heykellerin kaideleri alçı ile hazırlanmış ve heykeller bu kaidelere tutturulmuştur. Son olarak kaidelerin üzerine küçük taşlar yapıştırılmış ve soba boyası ile boyanmıştır.

Çalışmada uzman görüşleri alınarak hazırlanan ön test uygulandıktan 15 gün sonra öğrencilerle etkinlik yapılmıştır. Etkinliğin tamamlanmasıyla birlikte son testler uygulanmış ve her iki test sonucu değerlendirilerek öğrencilerin öğrenme düzeyleri belirlenmiştir.

VARSAYIMLAR VE SINIRLILIKLAR

Çalışma, konunun uygunluğu açısından öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerle ve Türkçenin söz varlığı içerisinde yer alan deyimlerden bu çalışma için seçilen 10 deyim ile sınırlıdır.

ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Araştırmada, kültür içerisinde var olan deyimlerin soyut anlam ifade etmeleri sebebiyle deyimlerin öğrenilmesinde güçlük yaşandığı belirlenmiştir. Öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin de iletişim kurarken deyimlerin günlük konuşma dilinde kullanılmasından dolayı birtakım ifadeleri anlayamadıkları ve iletişimde problemler yaşadıkları görülmüştür. Farklı tekniklerle anlatılan deyimlerin akılda kalıcı olması için sanat aracılığıyla öğrenmenin etkili olacağı düşünülmüştür. En iyi öğrenme şeklinin yaparak ve yaşayarak öğrenme olduğu düşüncesinden yola çıkılarak “Çalışmada yer alan deyimler görsel yolla öğrencilere nasıl öğretebilir?” sorusuna cevaben geleneksel öğretim yöntemlerinin dışında bir anlayışla hareket edilmesi gerektiği fikrine varılmıştır.

ARAŞTIRMA GRUBU

Araştırma grubu Bolu iline bağlı bir özel eğitim kurumuna devam eden ve öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerden oluşmaktadır.

Deyimlerin Anlatımında Kullanılacak Olan Malzemeler

Tel, kâğıt hamuru, sanat kili, pense, alçı, taşlar, karton kâse, siyah boya, çöp şiş, soba boyası olarak belirlenmiştir.

Heykeli Yapılacak Olan Deyimlerimiz

Çalışmada kullanılan deyimler, heykellerle somutlaştırılabilecek olmalarına dikkat edilerek Türk Dil Kurumu Sözlüğünden seçilmiştir. Bu deyimler; Çantada Keklik, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Bel Bağlamak, Etekleri Zil Çalmak, Küplere Binmek, Kalbi Kırılmak, Eli Kulağında, Çiçeği Burnunda, Bağına Taş Basmak, İki Ayağı Bir Pabuca Sokmak olarak belirlenmiştir.

Deyim Bebeklerinin İç İskeletinin Şekillendirilmesi ve Kâğıt Hamurunun Hazırlanması

Deyim bebeklerin iskeleti pense ile şekillendirilerek telleri kâğıt hamuruna tutturabilmek için kâğıt bant ile sarılmıştır. Nişasta, kâğıt ve tutkal ile kâğıt hamuru hazırlanmıştır. (Resim 1).



Resim 1. Deyim bebeklerinin iskeletinin hazırlanması ve kâğıt hamuru yapımı

Tel İskeletlerin Kâğıt Hamuru ile Kaplanması ve Kaideye Tutturulması

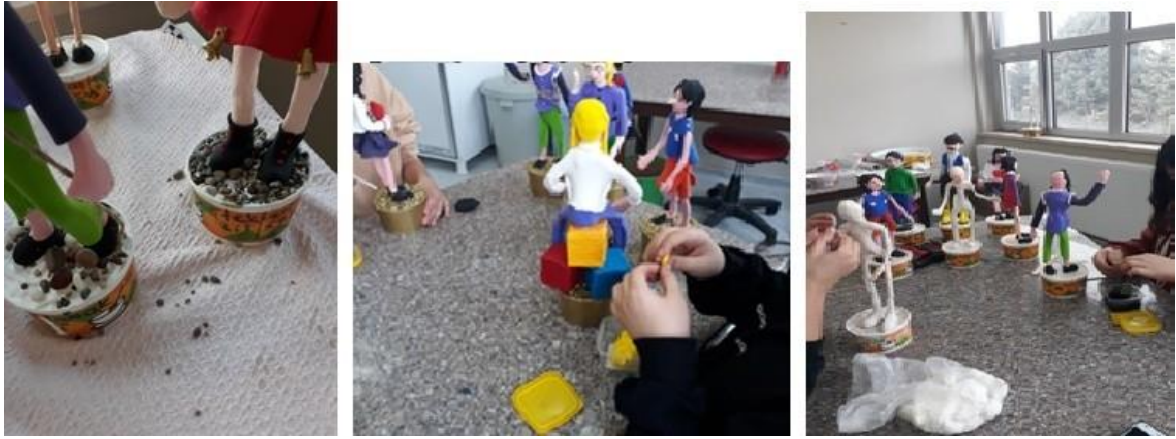
Karton kâseye su ile karıştırılan alçı doldurularak kurumaya bırakılmıştır. Alçı kurduktan sonra kâğıt hamuru ile kaplanan bebekler bu kaidelere tutturulmuştur (Resim 2).



Resim 2. Kaidenin hazırlanarak bebeklerin kaideye tutturulması

Deyim Bebeklerinin Ayakta Durmalarını Sağlayacak Kaidenin Yapılması ve Boyanması

Deyim bebeklerinin ayakta durmalarını sağlayacak kaidenin üstüne ağaç tutkalı ile deniz taşları yapıştırılarak soba boyası ile boyanmıştır (Resim 3).



Resim 3. Deyim bebeklerinin kaideye tutturularak boyanması

Deyim Bebeklerinin Tamamlanması

Deyim bebeklerinin elbiseleri ve anlattığı deyimün özelliğine göre şekillendirilerek saç, göz, ağız detayları yapılarak tamamlanmıştır (Resim 4).



Resim 4. Deyim bebeklerinin tamamlanması

Deyim Bebeklerinin Özel Eğitim Kurumunda Etkinlik Yapılarak Öğrenme Düzeylerinin Belirlenmesi

Özel Eğitim kurumunda yapılan etkinlikte deyimlerin anlamları bebekler yardımıyla anlatılarak soru cevap yöntemi ile cevaplar alınmıştır. Etkinlik süresince öğrenciler ilgiyle bebekleri gözlemlemişlerdir. Alınan cevaplardan deyimlerin daha kolay öğrenildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrenmeyi pekiştirmek ve kalıcı olmasını sağlamak amacıyla Hacivat Karagöz gölge oyunu ile deyimlerden oluşan diyalogların yer aldığı gölge oyunu gösterimi yapılarak öğrenmenin pekiştirilmesi sağlanmıştır. 15 gün sonra yapılan soru ve cevap etkinliğinde deyimlerin kalıcı olduğu gözlemlenmiştir (Resim 5).



Resim 5. Deyimler etkinliğinin özel eğitim kurumunda uygulanması

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Bu araştırmada akademik personel ve uzman görüşleri alınarak gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılmış, Microsoft Excel programı kullanılarak analizleri yapılmıştır. Son olarak tablolar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır. Algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik bir süreç izlenmiştir.

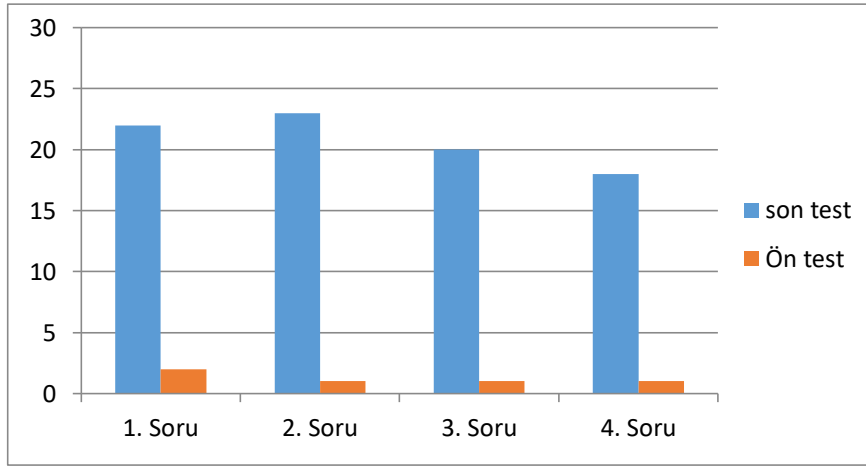
BULGULAR

Araştırmada Özel Eğitim Kurumu'nda 25 öğrenciyle yapılan “ Deyimlerimize Dokunuyorum” etkinliğinde ön-son testin yanı sıra gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri yoluyla elde edilen veriler Grafik 1’de gösterilmiştir. 23, 3. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 20, 4. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 18 olarak görülmektedir.

Özel eğitim kurumunda yapılan uygulamaların nitel değerlendirmesi de alınmış ve sorulara verilen doğru cevaplar belirlenmiştir.

Son test sonuçları grafikte mavi sütun ile ön test sonuçları ise kırmızı sütun ile belirtilmiş ve karşılaştırma yapılmıştır.

Grafik 1



Grafik 1'e göre uygulaması yapılan ön test sonucunda 1. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 2, 2. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 1, 3. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 1, 4. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 1 olarak görülmektedir.

Grafik 1'e göre uygulaması yapılan son test sonucunda 1. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 22, 2. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 23, 3. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 20, 4. soruya doğru cevap veren öğrenci sayısı 18 olarak görülmektedir.

Özel eğitim kurumunda yapılan uygulamaların nitel değerlendirmesi de alınmış ve sorulara verilen doğru cevaplar belirlenmiştir.

Son test sonuçları grafikte mavi sütun ile ön test sonuçları ise kırmızı sütun ile belirtilmiş ve karşılaştırma yapılmıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sanatın öğretme gücü kullanılarak öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere deyimlerin heykeller yoluyla somutlaştırılarak öğretilmesinin amaçlandığı bu çalışmada geleneksel öğretim yöntemleri yerine deyimlerin heykelleştirilerek aktarılmasının öğrenmede daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mete (2014) deyimlerin öğretiminde görsellerden yararlanmanın, Mürsel (2009) deyim ve atasözlerinin öğretiminde karikatür kullanımının, Şenol (2011) deyimlerin öğretiminde yaratıcı dramayı kullanmanın, Yaman ve Gülcan (2009) deyimlerin öğretiminde gösteri tekniğinden faydalanmanın geleneksel öğrenme yöntemine göre daha etkili olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Bu çalışmada elde edilen deyimlerin öğretiminde heykellerin kullanılmasının geleneksel öğrenme yöntemlerine göre daha etkili olduğu sonucu, bu çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

ÖNERİLER

Öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerimizin toplumda iletişim kurabilen bireyler

olarak yetiştirilmesi önemlidir. İletişim kurmayı öğrenen birey çevresini daha iyi algılayabilir. Wittgenstein'in "Dilimin sınırları, dünyamın sınırlarıdır." sözü, dilin gücünü yansıtan en uygun ifadelerden biridir. İletişim kuramayan, çevresini anlamayan bir birey, ailesinde ve sosyal yaşamında problemler yaşayabilir. Yaşam hakkı olan her bireyin topluma kazandırılması önemlidir. Bu bakımdan öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun materyaller geliştirilerek ve bu çalışmalarda sanat eğitiminin gücünden yararlanılarak onların gelişimine katkı sağlanabilir.

Öğretimde birden fazla duyuya hitap etmeyi sağlayan tekniklerin kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirdiği bilinmektedir. Her bireyin ilgi alanları ve algılama düzeyi farklıdır. Bu sebeple "Deyimlerimizi Heykellerle Anlatıyoruz" adlı projede deyimleri anlatan heykellerin renkleri dikkat çekecek şekilde tasarlanırken deyim yansıma özelliği de bu heykellerde görülmektedir. Yapılan heykellerin eğitim aracı olarak kullanılmasının, sınıf veya okul ortamında sürekli sergilenmesinin, yaygınlaştırılmasının ve eğitim sisteminde benzeri uygulamaların geliştirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Aksoy, Ö. A. (1984). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Balaban, M. (2019). *Ortaokul Türkçe Derslerinde Deyimlerin Öğretiminde Metinsel Bağlamın Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi)* Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bulut, M.(2013). *Türkçe Eğitimi ve Öğretiminde Dil ve Kültür Aktarımı Aracı Olarak Atasözleri ve Deyimlerin Önemi*. Journal of Turkish Studies, 8 (13), 559-575 DOI 10.7827/TurkishStudies.5993

İşbulan, Z. D. (2010) *7. Sınıf Türkçe Çalışma Kitaplarındaki Deyimlerin Öğretiminde Kullanılan Etkinliklerin Etkililiği. (Yüksek Lisans Tezi)* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mete, F. (2014). *Kültürel Ortaklığın Göstergesi Deyimlerin Öğretimi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, 21(2), 113-128.

Mürsel, C. G. (2009). *Deyim ve Atasözlerinin Öğretiminde Karikatürün Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Özbay, M. ve Akdağ, E.(2013). *Deyimlerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Etkisi*. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 1(2), 46-54.

Şenol, Z. (2011). *Deyimlerin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Öğretimi. (Yayımlanmamış doktora tezi)*, Erzurum. Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Varışoğlu, B., Şeref, İ., Gedik, M. Yılmaz, İ. (2014). *Karikatürlerin Başarıya Etkisi*. Karadeniz Araştırmaları. (41), 226-242.

Yaman, H. ve Gülcan, F. (2009). *Sözcük Dağarcığını Zenginleştirme Etkinliği Olarak Deyim Öğretimi: Gösteri Tekniği Uygulaması*. Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi, 11(2), 59-71.